Verdens største problemer, videnskabelig revolution og nyt paradigme

– udvikling i den liminale fase

Af Gitte Xenia Rymark, juli 2024

Verdens største problemer, såsom ulighed, forurening, vandmangel og ubæredygtigt forbrug og produktion, kræver et samarbejde på tværs af faggrænser for at blive løst.

Vi befinder os i en liminal brydningstid, imellem to paradigmer, hvor vi forlader industrisamfundet og bevæger os ind i et endnu udefineret nyt paradigme, og vi mangler et klart billede af fremtiden, dens udfordringer og muligheder.

Ifølge Gordon McBean, professor i klimatologi ved University of Western Ontario er det, for at løse disse problemer, nødvendigt at forbinde natur-, social-, ingeniør- og sundhedsvidenskab. For at fremme samarbejdet mellem forskellige discipliner bør vi derfor tilpasse vores belønningssystemer, uddannelsesvidenskab og universitetsstrukturer, så forskere opmuntres til at arbejde sammen som et team af eksperter.

I sådan en liminal brydningstid skal vi gribe efter nye måder at løse problemerne på.

Filosoffen Thomas S. Kuhn udgav i 1962 *'The Structure of Scientific Revolutions'* og dens udgivelse var skelsættende for videnskabens historie, filosofi og sociologi. Kuhn udfordrede det dengang fremherskende syn på fremskridt i videnskaben, hvor videnskabelige fremskridt blev betragtet som "development-by-accumulation" af accepterede fakta og teorier.

Kuhn argumenterede for en model, hvor perioder med "normal videnskab", blev afbrudt af perioder med revolutionær videnskab. Opdagelsen af uregelmæssighed under revolutioner i videnskaben fører til nye paradigmer. Og de nye paradigmer stiller derefter nye innovative spørgsmål til gamle data. Kuhns insisterede på, at et paradigmeskift var en blanding af sociologi, entusiasme og videnskabeligt løfte, men ikke en logisk bestemt procedure, hvilket vakte opsigt som reaktion på hans arbejde.

Hvis vi skal lade os inspirere af Kuhns arbejde med revolutioner i videnskaben og dannelse af nye sociale paradigmer, samt McBeans udfordring af forskning og uddannelse, så kan det være interessant at se på hvordan samfund, struktur og viden blev beskrevet af antropologen Victor Turner, som arbejdede med ritualer og samfundsstrukturer tilbage i midten af 1900-tallet. Her vil vi måske kunne finde inspiration til at re- eller gen-designe hvordan vi er, eller bør være, som mennesker fra en tid *før* disse store verdensproblemer indtræf.

Samfundet beskriver Turner som en proces snarere end en ting – en dialektisk proces med successive faser af struktur og communitas. Sidstnævnte refererer ifølge Turner til en ustruktureret tilstand, hvor alle medlemmer af et samfund er lige, hvilket giver dem mulighed for at dele en fælles oplevelse, normalt gennem et overgangsritual. For at nuancere vores forståelse af begrebet 'overgang' uddybes begrebet 'liminalitet'. Den rituelle forløbsstruktur beskrives som tre faser: Separation fra position A, transition/ liminal fase og (gen)integration i position B.

Turner var især optaget af den liminale fase og med afsæt i sit feltarbejde i overgangsriterne hos ndembuerne i Zambia i 1950'erne, skrev han sin klassiske artikel "*Betwixt and Between: The Liminal Period in Rites de Passage*" i 1964. Hér definerer han den liminale fase som en interstrukturel situation i et samfund opbygget af sociale positioner. (Turner, 1964).

Og I denne interstrukturelle situation opstår den type fællesskab som Turner beskriver som communitas og som er karakteristisk for mennesker, der oplever liminalitet sammen. Dette udtryk bruges til at skelne sociale relationer fra et område af fælles liv. Samfundets rituelle handlinger påvirker individet ved at skabe en overgangsperiode, hvor ny viden og ændringer i væren opnås.

Optagelse af ny viden beskriver Turner, som at der ledes til personlig udvikling og læring i denne ofte ubehagelige liminale fase, Turner fremhæver, at denne overgang ikke kun ændrer individets sociale status, men også deres indre natur, hvilket gør dem bedre rustet til deres nye rolle i samfundet.

Den mystiske viden eller "gnosis" opnået i den liminale periode menes at ændre liminarens inderste natur og præge vedkommende, som et sejl præger voks, med den nye tilstands egenskaber. Det er altså ikke blot en tilegnelse af viden, men en forandring i væren. (Turner, 1964)

Inspireret af dette perspektiv kan vi se den positive side af ubehagelige oplevelser som nødvendige skridt mod udvikling og fornyet kraft. Når vi i opgaveløsningen af verdens problemer ifølge McBean skal bevæge os på tværs af faggrænser og samarbejde med folk, som vi ikke deler faglig felt med, så finder mange dette udfordrende og direkte ubehageligt. Når der tilmed er tale om opgaveløsning af problemer ingen fuldt ud kender omfanget af får angsten mod forandringer gode vilkår.

Turner tilbyder et perspektiv som inviterer de forskellige samarbejdspartnere ind i et liminalt fællesskab, hvor selve udviklingen og læringen i den liminale fase er 'limen' der binder fællesskabet sammen og som ikke kun udvikler den enkelte men også fællesskabet. Strukturelt kunne dette være et sted at starte, hvis vi skal re-designe samfunds-, forsknings- og uddannelsesstrukturen gennem et liminalt perspektiv og sikre bæredygtige samarbejder på tværs af fagfæller.

Hvis du arbejder med at løse nogle af verdens alvorligste problemer, så kan det være et sted at starte at lade dig inspirere af Victor Turner og hans tekster om liminalitet, communitas og samfundsstruktur.

McBean, G., *Hvad kræver det af videnskaben?* University of Western Ontario, https://videnskab.dk/kultur-samfund/hvad-er-verdens-stoerste-problem/

Kuhn, T. S. (1962), *The Structure of Scientific Revolutions,* University of Chicago Press

Turner. V, (1969), *The Ritual Process – Structure and Anti-Structure*, Aldine Publishing Company, Chicago Illinois

Turner, V. (1964). *Betwixt and Between: The Liminal Period in Rites de Passage.* Reprinted in Myth, Ritual, Symbolism and Taboo. https://blogs.baruch.cuny.edu/outsiders/files/2015/01/Victor-Turner-Betwixt-and-Between.pdf